

شناسایی ویژگی های ارزشیابی معتبر در مدارس ابتدایی

مهدی قربانخانی^۱، کیوان صالحی^۲، علی مقدم زاده^۳

^۱ دانشگاه تهران / دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، Ghorbankhani@ut.ac.ir

^۲ دانشگاه تهران / دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، keyvansalehi@ut.ac.ir

^۳ دانشگاه تهران / دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، Amoghadamzadeh@ut.ac.ir

چکیده

به کار گرفتن سازو کار ارزشیابی شرایط لازم را برای شفافیت عملکرد و پاسخگویی نظام های آموزشی فراهم می کند. به عبارت دیگر ارزشیابی آموزشی آینه ای فراهم می آورد تا تصمیم گیران و دست اندر کاران فعالیت های آموزشی تصویری از چگونگی فعالیت ها به دست آورند؛ با استفاده از این تصویر از نظام های آموزشی مراقبت بیشتری به عمل آورند تا در راستای پاسخگویی به نیاز های فرد و جامعه کیفیت نظام های آموزشی ارتقا یابد. هدف این پژوهش شناسایی ویژگی های ارزشیابی معتبر و صحیح می باشد که از مهمترین آنها می توان به مستمر بودن ارزشیابی، تحت تاثیر قضاوت ها و حالات شخصی قرار نگرفتن، استفاده از ابزار مناسب، استفاده از جدول مشخصات، جبران کنندگی و... اشاره کرد.

کلید واژه: ارزشیابی، ارزشیابی معتبر، مدارس

مقدمه

فعالیت های آموزشی هر کشور را می توان سرمایه گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانست (کافمن و هرمن^۱، ۱۳۷۴). آموزش وسیله ای است برای شناسایی مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه و پی بردن به راه حل های مناسب برای آنهاست. از طرف دیگر نظام آموزشی هر کشور از نظر نیروی انسانی و مشاغل ایجاد شده در آن بالاترین نسبت را در میان سازمان ها و دستگاه های دولتی دارد (بازرگان، ۱۳۹۱). با توجه به گستردگی و پوشش وسیع فعالیت های نظام آموزشی، ارزشیابی سازمان های آموزشی، ارزشیابی برنامه ها، ارزشیابی کارکنان و ارزشیابی خدمات آنها می تواند نقش موثری در فراهم آوردن کیفیت آموزشی داشته باشد (استافل بیم و وبستر^۲، ۱۹۸۹). از طرفی مهم ترین دوره تحصیل در همه ی نظام های آموزشی دنیا، مقطع ابتدایی می باشد چرا که رشد همه جانبه فرد صرفا در این مقطع شکل گرفته و شخصیت فرد در این دوران پایه گذاری می شود و نیاز به مراقبت در این دوره بیش از مقاطع دیگر احساس می شود. در این مقطع می بایست با تشخیص درست

استعدادها و علایق دانش آموزان از طریق ساز و کاری منظم و از پیش تعیین شده آنها را در مسیری که شایسته است هدایت نمود و با انتخاب اقدامات مقتضی به رشد و شکوفایی استعدادها و پرورش خلاقیت آنها پرداخت. بدیهی است اگر یک نظام آموزشی قادر به تعیین و تشخیص استعدادها و علایق فردی نباشد، در رسیدن به اهداف پیش بینی شده موفق نخواهد بود. با توجه به اینکه نظام های آموزشی وظیفه بسیار سنگینی را بر عهده دارند، لازم است در طراحی و اجرای فعالیت های آن از مطلوب ترین شیوه ها استفاده کرد (بازرگان، ۱۳۹۱).

در این میان با توجه به اهمیت ارزیابی در نظام های آموزشی و به خصوص نظام آموزش ابتدایی به بحث گذاردن تجربه های نامناسب و سوال برانگیز از ارزشیابی ها در مقابل نمونه های مطلوب و موفق آن، ضروری به نظر می رسد. اگرچه فعالیت هایی که با نام ارزشیابی انجام می شوند ممکن است یک ارزشیابی بی عیب و نقص محسوب شوند ولی اگر قادر به انجام ارزشیابی معتبر و مورد تایید استانداردهای ارزشیابی نباشند، ارزشیابی کاذب نامیده می شوند. در واقع ارزشیابی کاذب زمانی رخ می دهد که ارزیاب خواسته یا ناخواسته در گزارش خود آنچه که با واقعیت مطابق نیست را به سازمان سفارش دهنده ارزشیابی ارائه و یا به صورت عمومی و تصمیم گیری در آن مورد منتشر کند. ممکن است گاهی اوقات ارزیابان به دلایل مختلفی همچون سوگیری، منفعت طلبی، فریب خوردن و اعمال سلیقه و... به صورت های مختلفی مثل اعلام گزینشی، تعمیم کلی، مخفی کاری، تحریف و دستکاری یافته ها، تامین آموزش های ارزیابی، توسعه توانمندی ارزیابی و دریافت و ارائه بازخورد، واقعیت ها را آنگونه که هستند بازنمایی نکنند (استافل بیم و شینکفیلد^۳، ۲۰۱۲).

در نظام های آموزشی می توان سه دسته فرآیند را مورد نظر قرار داد: فرآیند ساختی سازمانی؛ فرآیند یاددهی - یادگیری؛ فرآیند پشتیبانی - برقراری امور؛ در فرآیند ساختی سازمانی، به عملیات مربوط به سازماندهی نظام آموزشی و چگونگی به کارگیری منابع جهت استقرار نظام توجه می شود. در ارزیابی این فرآیند منظور آن است که درباره نحوه استفاده از منابع قضاوت به عمل آید. یکی از جنبه های اساسی

^۱ Kaufman & Herman

^۲ Stufflebeam, D. L., & Webster

^۳ Stufflebeam, D. L., & Shinkfield